

Bjådesjö Säteri

Kåseri om familjerna Nordenskjöld på Bjådesjö säteri och livet i Myresjö för hundra år sedan hållet vid Hembygdsföreningens i Myresjö årsmöte den 12 mars 2000.

Denna skildring är fragmentariska händelser, som min far Harald (född 1887) berättat om vid skilda tillfällen under 40-50 år.

Bakgrund

Min farfars far, Anton Mauritz (född 1797), var den förste Nordenskjöld, som ägde och brukade Bjådesjö säteri, om genom köp eller arv är för mig okänt.

Hans hustru Theofilia, född Hammarskjöld födde tolv barn: sex söner och sex döttrar, varav elva på Bjådesjö och den yngsta på Virkvarn i Kalmar län, som Anton Mauritz blivit delägare igenom arv. Han anskaffade en silverskål, som användes vid dopen av de tolv barnen. Därefter har min dotter och dotterdotter döpts i den och den ägs nu av den senare och förvaras i hennes föräldrahem i Onsala i Halland.

Min farfar, Alexis (född 1843), ärvde Bjådesjö och köpte Bjådesjöholm samtidigt som hans betydligt äldre bror Carl Henrik ägde Rosenhalm i Lannaskede socken. Gårdarna ligger ju på ömse sidor av Bjådesjösjön och på udden i norränden av denna högg bröderna upp en gata så att de kunde se varandras flaggstänger och utväxla enkla signaler.

En annan kontaktpunkt mellan kusinerna på gårdarna var "kampastenarna", som låg vid vägen från Lannaskede kyrkby till Rosenholm där en mindre väg från Bjådesjöholm norr om sjön stötte till. Där fanns ytterligare en Nordenskjöld, Carl- Fredrik, kusin till Anton Mauritz. Hans far hade som diplomat placerats i Tyskland där Carl-Fredrik föddes i Rostock. Han var en lärd man, fil. dr, arkeolog och korresponderande ledamot av Vitterhetsakademien. Han var den ende av syskonen som flyttade tillbaka till Sverige. I Tyskland finns hans syskons ättlingar kvar. Carl Fredrik bosatte sig på ett ställe Nordanåker i Myresjö, som om jag fattat min far rätt är beläget någonstans mellan Bjådesjösjön och kyrkbyn. Han var gift med von Vicken och de dog barnlösa.

Livet i Myresjö

Som det gestaltade sig för min far yngst - nästan sladdbarn - av tre söner med bröderna Henrik och Rickard, alla födda på Bjådesjö. Ett av fars tidigaste minnen var hur han lärde sig simma. Han hade hittat på något hyss för sina äldre bröder, som därför tog honom med i ekan ut på sjön där han blev satt i vattnet för att klara sig bäst han kunde i land medan bröderna i ekan höll strax intill, det var hårda bud. Ett annat tidigt minne var när axeln - en grov trästock - mellan oxvandringen och tröskverket, vreds av för att det blev tvärstopp i tröskan. Det tog naturligtvis lång tid att få fram timmer och torka det o.s.v. Under tiden löpte ju vandringen fritt runt, så far och hans kamrater hängde slänggungor i det stora kugghjulet och fick på så sätt en länge nyttjad karusell.

Incidenter var det säkert gott om. Far berättade att en av de anställda blev knivskuren i ryggen av en rival tillika arbetskamrat. Medan vagn spändes för, det fanns alltid ett hästpar i stallet, tog min farmor, Anna född Charpentier, hand om offret, tvättade såret och sydde igen det med vanlig nål och som far sade "björntråd". Skjutsen gick till sjukstugan i Vetlanda där doktorn sade att han inte hade gjort sömnen bättre själv så han bara desinficerade och lade på bandage. Gärningsmannen blev dömd att avtjäna straff i Jönköping och när han kom tillbaka i arbete på Bjädesjö, sa han att värsta straffet var att en stor stark arbetskarl blev satt att klistra tändsticksetiketter.

Enligt far var min farfar en lantbrukare med framtidsvisioner, t. ex. förstörde han och tog upp nya fönster i stallbyggnaden. Han var också den förste i trakten att låta installera gasljus, om bara i manbyggnaden vet jag inte, och det byggdes ett litet gasverk för acetylen baserat på karbid och vatten. Som en liten detalj berättade far att även pigkammaren fick gasljus, men att kranen för detta fanns i herrskapets sängkammare.

Det fanns ju givetvis ett sällskapsliv mellan de olika gårdarna i Myresjö, Lannaskede och de omgivande socknarna. Som lantbrukare månade farfar om sina djur, så när familjen var på kalas och besked kom att Bjädesjö-skjutsen var framkörd sa farfar ifrån att man bums skulle göra sig i ordning för hästarna fick inte vänta, om kusken fick vänta var inte så viktigt.

Farfar var också mottaglig för moderna idéer och vad vi kallar P. R. T. t.ex. tillbringade vår stora sångerska Kristina Nilsson (Grevinnan Casa di Miranda) en tid på Lannaskede Brunn och då ställde han till hennes förfogande hästar, vagn och kusk.

Kusken på Bjädesjö var tydligen en bra karl, som fick många extra uppgifter, bl. a. när han någon eller några gånger i veckan körde till Myresjö station för att lämna och hämta post fick han med sig farfars fickur för att ställa det efter stationsklockan och när han kom hem ställdes salsklockan tio minuter före så att den inte skulle visa för sen tid. Seden bevarades så att under hela min uppväxttid och senare i mitt eget hem visade den klockan dessa tio minuter. Kusken hade också stående uppdrag att när d t var långväga gäster på gården fiska upp kräftor i ån antingen det var säsong eller ej.

Trots att gårdarna ju var ganska stora sade far att det normalt egentligen inte fanns några kontanter i huset utom när farfar varit till Vetlanda och sålt någon eller några kalvar. För att något hjälpa upp detta togs från slutet av 1800-talet emot betalande sommargäster på Bjädesjö. När gästerna reste med tåget eskorterades de till stationen av hemmavarande söner till häst. Efter avgången brukade bröderna rida i kapp med tåget till stationen i Lannaskede för att åter vinka av dem. Av denna anledning skulle far alltid när han besökte oss i Nässjö gå upp till Hembygdsparken för att besiktiga det gamla loket "A Wilhelm Petri." Tala om att uppliva gamla minnen!

Slutet på Bjädesjö epoken

Sommargästerna blev i allmänhet goda vänner till mina farföräldrar, men det fanns en avigsida. En av sommargästerna som återkommit flera år, övertalade farfar, under förespeglning av en önskan att bosätta sig och bruka gården, att till honom sälja Bjädesjö. Så skedde och familjen flyttade över till Bjädesjöholms dåvarande manbyggnad, som var en delvis återstående länga utmed vägen från

kyrkbyn. Emellertid hade köparen av Bjädesjö tydligen bara tänkt att utnyttja tillgången på skog och göra sig vinst, vilket upprörde farfar mycket. Jag fick bekräftelse på detta när jag 1937 vistades på sjukhus och på salen träffade en äldre herre, som vuxit upp på ett torp under Bjädesjö söderut. Han berättade att farfar när han stod på farstutrappan via manbyggnadens södergavel grät när timmerlassen passerade.

Farfar avled 1907 och farmor fortsatte att med hjälp av rättare eller förvaltare bruka Bjädesjöholm. Där lät hon uppföra den nuvarande mangårdsbyggnaden och villan Eka, som hon väl tänkte sig att ha som ett slag av undantag.

Mina farföräldrar hade troligen tänkt att äldsta sonen Henrik, som var lantbruksutbildad, när den tiden kom skulle övertaga gården. Emellertid avled han redan 1913 på Johannesberg i Flisby. Eftersom delägarna i sterbhuset efter farfar ej hade intresse att övertaga Bjädesjöholm - min far var blivande eller nybliven officer – beslöt man att sälja gården med undantag av Eka, dit farmor flyttade och bodde fram emot 1920 då hon sålde villan till tandläkare Rydén och själv flyttade till Växjö där hon hade släktingar.

Därmed upphörde slakten Nordenskjöld att vara Myresjöbor.